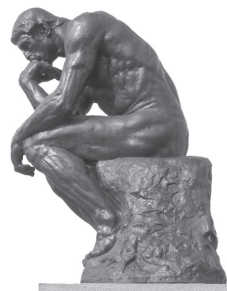

Година 11, број 44, декември
Скопје 2013

—
Year 11, No 44, December
Skopje 2013

ПОЛИТИЧКА МИСЛА

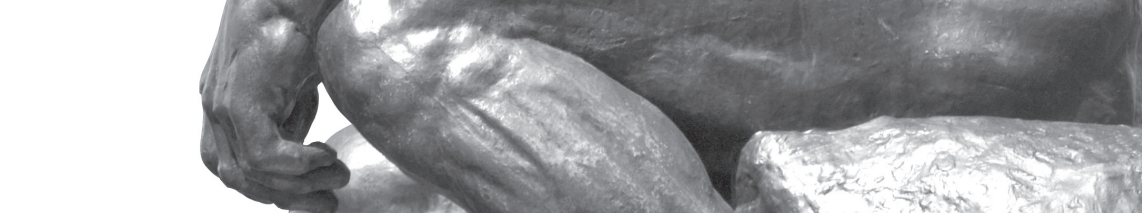
—

Етнички конфликт: нови перспективи на старата реалност

political thought

—

Ethnic conflict: new perspectives of the old reality

Содржина / Contents

ВОВЕД / INTRODUCTION

- 7 ЕТНИЧКИ КОНФЛИКТ: НОВИ ПЕРСПЕКТИВИ НА СТАРАТА РЕАЛНОСТ
Владимир Мисев
- 9 ETHNIC CONFLICT: NEW PERSPECTIVES OF THE OLD REALITY
Vladimir Misev

АКТУЕЛНО / CURRENT

- 11 ЕТНИЧКАТА ОДДАЛЕЧЕНОСТ (ДИСТАНЦА) И ЕТНОПОЛИТИЧКАТА
МОБИЛИЗАЦИЈА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
Константин Миноски
ETHNIC DISTANCE AND ETHNOPOLITICAL MOBILIZATION IN THE
REPUBLIC OF MACEDONIA
Konstantin Minoski
- 25 NON-STATE ACTORS AS A TOOL FOR PROMOTING INTER-ETHNIC
DIALOGUE IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA
Memet Memeti
ВОНИНСТИТУЦИОНАЛНИ УЧЕСНИЦИ ВО ПОЛИТИЧКИОТ ПРОЦЕС КАКО
ИНСТРУМЕНТ ЗА УНАПРЕДУВАЊЕ НА МЕЃУЕТНИЧКИОТ ДИЈАЛОГ ВО
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
Мемет Мемети
- 39 ETHNICITY AND THE STATE: DEADLOCKS OF INSTITUTIONALIZED ETHNO-
POLITICS IN THE CASE OF BOSNIA AND HERZEGOVINA
Zoran Ilievski / Hristina Runčeva
ЕТНИЧКАТА ПРИПАДНОСТ И ДРЖАВАТА: МРТВИТЕ ТОЧКИ ВО
ИНСТИТУЦИОНАЛНАТА ЕТНО-ПОЛИТИКА ВРЗ ПРИМЕРОТ НА БОСНА И
ХЕРЦЕГОВИНА
Зоран Илиевски / Христина Рунчева
- 47 OBSTACLES OF INTERNATIONAL CONFLICT RESOLUTION MODELS:
THE LAW ON CULTURAL HERITAGE IN THE TOWN OF PRIZREN
Johannes Gold
ПРЕПРЕКИ ВО ПРИМЕНАТА НА МЕЃУНАРОДНИТЕ МОДЕЛИ ЗА
РАЗРЕШУВАЊЕ КОНФЛИКТИ: ЗАКОНОТ ЗА КУЛТУРНОТО
НАСЛЕДСТВО ВО ПРИЗРЕН
Јоханес Голд

- 59 A NEW URBAN NARRATIVE: GRAFFITI ETHNO-NATIONALISM IN SKOPJE
Ali Pajaziti
НОВ УРБАН НАРАТИВ: ЕТНО-НАЦИОНАЛИЗАМ НА ГРАФИТИ ВО СКОПЈЕ
Али Пајазити
- 71 МОЖНИ ПЕРСПЕКТИВИ ЗА ИНТЕГРАЦИЈА ВО МАКЕДОНСКОТО
МУЛТИКУЛТУРНО ОПШТЕСТВО
Jordanka Galeva
POSSIBLE INTEGRATION PERSPECTIVES IN THE MACEDONIAN
MULTICULTURAL SOCIETY
Jordanka Galeva
- 81 NON-TERRITORIAL AUTONOMY: EUROPEAN CHALLENGES AND PRACTICES
FOR ETHNIC CONFLICT RESOLUTION
Marina Andeva
НЕТЕРИТОРИЈАЛНА АВТОНОМИЈА: ЕВРОПСКИ ПРЕДИЗВИЦИ И ПРАКТИКИ
ЗА РЕШАВАЊЕ НА ЕТНИЧКИТЕ КОНФЛИКТИ
Марина Андева
- 91 ЗАШТИТА НА ПРАВАТА НА УНГАРСКИТЕ МАЛЦИНСТВА ВО СОСЕДНИТЕ
ЗЕМЈИ – ЕДНА ОД ГЛАВНИТЕ ДЕТЕРМИНАНТИ НА УНГАРСКАТА
НАДВОРЕШНА ПОЛИТИКА
Maciej Andrzej Kaczorowski
HUNGARIAN MINORITY RIGHTS PROTECTION IN THE NEIGHBOURING
COUNTRIES: ONE OF THE MAIN DETERMINANTS OF THE HUNGARIAN
FOREIGN POLICY
Maciej Andrzej Kaczorowski
- 99 MINORITY NATIONALISM: OLD PERSPECTIVE OR A NEW REALITY?
Ivan Jovanov
НАЦИОНАЛИЗМОТ НА МАЛЦИНСТВАТА: СТАРА ПЕРСПЕКТИВА ИЛИ НОВА
РЕАЛНОСТ?
Иван Јованов
- 105 TRANSITIONAL JUSTICE IN POST-CONFLICT MACEDONIA
Oliver Stanoeski
ТРАНЗИЦИСКА ПРАВДА ВО МАКЕДОНИЈА ПО КОНФЛИКТОТ
Оливер Станоески
- 115 SYMBOLIC ASPECTS OF NATION-BUILDING: THE STORY OF THREE
VERSIONS OF THE PREAMBLE OF THE MACEDONIAN CONSTITUTION
Jovan Bliznakovski
СИМБОЛИЧКИ АСПЕКТИ НА ГРАДЕЊЕТО НАЦИЈА: ПРИКАЗНА ЗА ТРИТЕ
ВЕРЗИИ НА ПРЕАМБУЛАТА ОД МАКЕДОНСКИОТ УСТАВ
Јован Близнаковски

- 123 СПРАВУВАЊЕ СО МЕЃУЕТНИЧКИТЕ КОНФЛИКТИ ПРЕКУ ОБРАЗОВНИТЕ
ПОЛИТИКИ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА: СТРАТЕГИЈА, ПАРАДИГМИ,
ПОТЕНЦИЈАЛИ
Катарина Кречева
ADDRESSING INTER-ETHNIC CONFLICT THROUGH EDUCATION POLICY IN
THE REPUBLIC OF MACEDONIA: PROJECTS, PARADIGMS, POTENTIAL
Katarina Krečeva
- 133 EDUCATIONAL AUTONOMY IN ETHNICALLY DIVIDED SOCIETIES FROM THE
PERSPECTIVE OF THE BOSNIAN CONSOCIATIONALISM
Dragana Ruseska
ОБРАЗОВНА АВТОНОМИЈА ВО ЕТНИЧКИ ПОДЕЛЕНИ ОПШТЕСТВА НИЗ
ПЕРСПЕКТИВАТА НА КОНСОЦИЈАЛНИОТ МОДЕЛ НА БОСНА
Драгана Русеска
- 141 КАКО БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА ГО ИЗБЕГНА МАКЕДОНСКОТО СЦЕНАРИО?
Наум Трајановски
HOW DID BOSNIA AND HERZEGOVINA AVOID THE “MACEDONIAN
SCENARIO”?
Naum Trajanovski
- 149 РЕШАВАЊЕ ЕТНИЧКИ КОНФЛИКТИ ПРЕКУ ПРЕГОВОРИ: ПРИМЕРИТЕ НА
ДЕЈТОН И ОХРИД
Златко Кујунџиски
RESOLVING ETHNIC CONFLICTS THROUGH NEGOTIATIONS: THE CASES
OF DAYTON AND OHRID
Zlatko Kujundžiski

157 **ЗА АВТОРИТЕ / ABOUT THE AUTHORS**

Стручна статија
УДК: 342.722:316.723-
021.463(497.7)

► **МОЖНИ ПЕРСПЕКТИВИ ЗА ИНТЕГРАЦИЈА ВО МАКЕДОНСКОТО МУЛТИКУЛТУРНО ОПШТЕСТВО**

—
автор: **Јорданка Галева**

НОРМАТИВНА ОСНОВА ЗА ПРОМОЦИЈА НА МУЛТИКУЛТУРАЛИЗМОТ ВО МАКЕДОНИЈА

Вооружениот конфликт од 2001 година, кој зафати еден дел од територијата на Македонија, беше прекинат со постигнување и потпишување на Охридскиот рамковен договор кошто воведо промени како на национално, така и на локално ниво. Покрај прекинон на конфликтот, овој договор беше осмислен како рамка за подобрување на меѓуетничките односи и за промоција на мултиетничкиот карактер на општеството и негово одразување во јавниот живот. Врз основа на ваквата замисла, беа направени уставни и законски измени коишто опфатија широк домен на сегменти од општествената сфера, резултирајќи со: реорганизација на општинските граници, вработување во државните и јавните институции по принципот на правична застапеност, истакнување на симболите и употреба на јазиците на мнозинските заедници на локално ниво, образование на мајчин јазик, формирање општински комисии за односи меѓу заедниците итн.

Со спроведувањето на уставните и законските измени, територијата на Македонија се подели на 84 општини и градот

Скопје како посебна единица¹. Според ваквата територијална поделба, 32 општини се со мешано етничко население, а во 19 од нив мнозинството од населението го сочинуваат граѓани што припаѓаат на една од немнозинските заедници во Македонија. Имено, мнозинското население во 16 општини припаѓа на албанската заедница, и според Законот за употреба на знамињата на заедниците во Република Македонија², покрај македонското знаме, во овие општини се истакнува и знамето на албанската заедница. Турското знаме се истакнува во двете општини каде што мнозинството од населението се припадници на турската немнозинска заедница, додека ромското знаме се истакнува во една општина каде што мнозинството од населението припаѓа на ромската заедница. Знамињата на немнозинските заедници се избрани од самите заедници и нив ги користат за изразување на својот идентитет. За овие прашања поврзани со употребата на симболите, јазиците, знамињата, имињата на објекти, институции и улици на општинско ниво, се засадава во рамките на советите на општините кои, во случај на несогласување по овие прашања, треба да ја консултираат Комисијата за односи меѓу заедниците. Според Законот за локална самоуправа³ и врз основа на етничкиот состав на населението, 20 општини во Македонија се обврзани да основаат комисии за односи меѓу заедниците. Ваквите комисии се основаат врз основа на Законот за комисии за односи меѓу заедниците, и се составени од членови – припадници на сите заедници кои живеат во општината, почитувајќи ја обврската за еднаква етничка застапеност на сите членови.

Во однос на мултијазичноста, законските норми обезбедуваат користење на јазиците на немнозинските заедници во делови од јавната сфера, како што се административни институции, владини локални органи, образовни институции итн. Врз основа на Законот за употреба на јазикот што го зборуваат најмалку 20% од граѓаните на Република Македонија,⁴ во 32 општини и во градот Скопје се користат еден или повеќе службени јазици кои се различни од македонскиот јазик. Имено, покрај македонскиот јазик, како службени јазици,

¹ Закон за територијална организација на локалната самоуправа на Република Македонија, Службен весник на Република Македонија, бр.55/2004. Од 2013 година општините Вранештица, Другово, Зајас и Осломеј се припоени кон општината Кичево, смалувајќи го вкупниот број на општини на 80.

² Законот за употреба на знамињата на заедниците во Република Македонија е донесен во 2005 година. Во 2011 година е донесен закон за негова измена и дополнување. Според овој закон, во единиците на локалната самоуправа во која живеат граѓани – припадници на заедницата кои се повеќе од 50% од населението во таа единица, пред и во објектите од јавен и приватен карактер на органите на единицата на локалната самоуправа постојано се истакнати знамето на Република Македонија и знамето на таа заедница. Во денови на државни празници и други празници на РМ утврдени со закон, во денови на празници на заедниците, во денови на општински и други празници утврдени со одлука на советот на единицата на локалната самоуправа, во денови на одржување манифестации од локален и меѓународен карактер, пред објектите на државните органи, јавните служби и правните лица основани од единицата на локалната самоуправа, на улиците, плоштадите и други инфраструктурни објекти, покрај знамето на РМ, се истакнува и знамето на таа заедница. Членот 8а од Законот за измена на Законот за употреба на знамињата на заедниците во Република Македонија, уредува дека знамето на Република Македонија се истакнува со други знамиња согласно со законот, и е поголемо за една третина од димензиите на другите знамиња. Службен весник на Република Македонија, бр.58/2005; Службен весник на Република Македонија, бр.100/2011

³ Законот за локална самоуправа беше донесен во 2002 година. Според членот 55 од овој Закон, во секоја општина во која 20% од населението припаѓа на една етничка заедница, треба да се основа комисија за односи меѓу заедниците. Службен весник на Република Македонија, бр.5/2002

⁴ Службен Весник на Република Македонија, бр.101/2008

во 24 општини во Македонија и во 4 општини на градот Скопје се користи албанскиот јазик, во 4 општини турскиот јазик, во една општина ромскиот јазик (заедно со македонскиот и албанскиот јазик) и во една општина српскиот јазик (заедно со македонскиот и албанскиот). Според Законот за основното и средното образование, наставата во основните и во средните училишта треба да се одвива на мајчиниот јазик на учениците. Според резултатите добиени од последниот официјален попис, спроведен во 2002 година, 64,18% од вкупното население во Македонија се Македонци, додека 66,49% како мајчин јазик го користат македонскиот јазик. Како Албанци се декларирале 25,17% од населението, додека 25,12% албанскиот јазик го користат како мајчин јазик. Припадниците на турската заедница сочинуваат 3,85% од вкупното население во Македонија, а турскиот јазик како мајчин јазик се користи од 3,55% од населението. Ромите претставуваат 2,66% од населението, а 1,9% го користат ромскиот јазик како мајчин јазик. Србите сочинуваат 1,78% од населението, а српскиот јазик е мајчин јазик на 1,22%. Бошњаци претставуваат 0,84% од населението, а само половина од оваа процентуалност, односно 0,42%, го користат босанскиот јазик како мајчин јазик. Власите во Македонија се најмалата етничка заедница со вкупно 0,48% од населението, додека влашкиот јазик се користи како мајчин јазик од 0,34%. Остатокот од населението, што изнесува 1,04%, е регистрирано во рубриката *други*, а 0,95% од населението како мајчин јазик користат друг јазик. Според законите што го регулираат образованието, наставата во основното образование, покрај на македонски јазик, се обезбедува и на албански, турски и српски јазик, додека ромскиот и влашкиот јазик се изучуваат како дополнителни, или факултативни предмети, во паралелките каде што постои интерес. Во некои од средните училишта, покрај настава на македонски јазик, постојат и паралелки каде што наставата се одржува на албански и турски јазик. Во високото образование, на државно ниво, наставата е обезбедена на македонски јазик и на јазикот што го зборуваат најмалку 20% од населението – односно на албански јазик, додека на приватните универзитети постои можност и за образување на македонски, албански и на англиски јазик.

Во однос на религиската вероисповест, според податоците од последниот попис од 2002 година, 64,78% од населението се изјасниле како православни христијани, 33,33% како муслимани, 0,35% како католици, 0,03 како протестанти, додека 1,52% не се идентификувале врз верска основа или, пак, се идентификувале со некоја друга религија⁵. За почитување на културите на сите етнички заедници во Македонија, донесен е Закон за измена на Законот за празниците на Република Македонија, со кој се воведуваат и нови празници, категоризирани како „државни празници на Република Македонија“ и „празници на Република Македонија“ во кои спаѓаат православните Божиќ и Велигден и исламскиот Рамазан Бајрам. Празници и неработни денови за верниците од православната заедница се Бадник, Водици, Велики петок пред Велигден,

⁵ Државен завод за статистика, <http://www.stat.gov.mk/publikacii/knigaX.pdf>

Голема Богородица и Духов ден, а за католиците Првиот ден на Божиќ, Вториот ден на Велигден и Празникот на сите светци. Курбан Бајрам се празнува од страна на верниците од муслиманската вероисповед, додека Првиот ден на Јом Кипур е празник и неработен ден за припадниците на еврејската заедница. Покрај овие празници, секоја од мнозинските заедници во Македонија има свој празник кој се смета за неработен ден. Во овие празници спаѓаат Денот на албанската азбука – за припадниците на албанската заедница, Денот на настава на турски јазик – за припадниците на турската заедница, празникот Свети Сава – за припадниците на српската заедница, Меѓународниот ден на Ромите – за припадниците на ромската заедница, Националниот ден на Власите – за припадниците на влашката заедница и Меѓународниот ден на Бошњациите – за припадниците на бошњачката заедница.

ПРОМОЦИЈА НА МУЛТИКУЛТУРАЛИЗМОТ НАСПРОТИ ИНТЕГРАЦИЈАТА ВО МАКЕДОНСКОТО ОПШТЕСТВО

Нормативните измени, кои произлегоа како услов од Охридскиот рамковен договор и беа насочени кон стабилизирање на државата и промовирање на мултикултурализмот, комплетно се спроведени, но целосно не ги задоволуваат посакуваните цели. Реорганизацијата на општинските територии, направена во рамките на процесот за децентрализација, меѓу другото, имаше за цел да го зголеми учеството на граѓаните од мнозинските заедници на локално ниво. Иако економските и социјалните показатели требаше да бидат земени како основа за реорганизацијата, во одредени општини таа беше направена врз основа на етничкиот состав на населението, со цел да се фаворизира албанската заедница. Ваквото фаворизирање предизвика бурни реакции не само меѓу населението, туку и меѓу самите политички претставници. Имено, албанската заедница доби најмногу придобивки и стана мнозинско население во повеќе општини, и тоа на сметка на турската заедница, која изгуби две општини во кои претставуваше мнозинско население, и на сметка на Македонците, кои станаат малцинско население во одредени општини. Според ваквата реконструкција, многу општини во Македонија добија мултикултурен карактер којшто се изразува преку службено користење на двојазичност или тријазичност во општините, истакнување знамиња на мнозинските заедници и именување улици, објекти и институции со историски настани и имиња поврзани со заедниците. Во некои од ваквите мешани општини, кои би требало да претставуваат микропримери за развој на мултикултурализмот, ситуацијата не е на завидно ниво.

Во општините чие мнозинско население е составено од припадници на заедница што на национално ниво е мнозинска, а во општината претставува повеќе од 50% од населението, како најчест феномен се јавува манифестација на превласт. Ваквата превласт најчесто се манифестира преку менување имиња на образовните институции, истакнување на знамето на мнозинските заедници на дваесетметарски јарболи или неистакнување на македонското државно

знаме пред општините или за време на државните празници. Како примери за непочитување на законската регулатива може да се наведат случајот со општина Кичево, каде што три месеци незаконски се вееше албанското знаме, со исти димензии како државното знаме⁶, или поставувањето дваесетметарски јарболи со албански знамиња на патот помеѓу Кичево и Зајас. Слична ситуација е забележана во Арачиново, каде што на дваесетметарски јарбол беше поставено албанското знаме на општински имот пред меморијалниот центар за жртвите од 2001 година. Во Струга речиси редовно не се истакнува македонското знаме за време на државните празници, додека во Чаир, во чест на прославата за празникот на албанската заедница, беа истакнати огромни албански знамиња, како по улиците, така и по објектите. Во неколку наврати, од непознати сторители, македонското знаме беше запалено во Гостивар пред ХЕЦ Маврово и пред општината Чаир, а беше отстрането заедно со македонското знаме пред зградата на општината Брвеница. Сите овие настани предизвикаа реакции меѓу месното население и се појавија наслови во медиумите. Искуството покажа дека за ваквите прекршоци како да постои празнина во законот, затоа што Државниот управен инспекторат нема надлежност во делот на употреба на знамињата на заедниците, додека Државниот инспекторат за локална самоуправа има надлежност да врши надзор врз законитоста на одлуките донесени во локалната самоуправа, и тоа во делот на училиштата и улиците, но нема надлежност да изрекува санкции во делот за употреба на знамињата⁷.

Друг чест проблем, кој во неколку наврати предизвика бурни реакции и тензија меѓу населението и политичките претставници, се однесува на преименувањето на улиците и образовните институции. Според законот, ваквите одлуки се донесуваат во рамките на советот на општините, со почитување на *Бадинтеровото правило*⁸, а доколку се јави проблем, потребно е да се консултира Комисијата за односи меѓу заедниците. Реалното искуство покажа дека започнувањето на оваа постапка е едно од најчувствителните прашања и дека во неколку наврати таа се спроведува со прекршување на законот. Еден од најспорните примери е поврзан со одлуката донесена од Советот на општина Чаир за преименување на четири училишта во истоимената општина, која беше поништена од страна на Државниот инспекторат за локална самоуправа, поради прекршување на деловникот и поради тоа што е донесена без да се бара мислење од Комисијата за односи меѓу заедниците⁹. Ваквата

⁶ <http://denesen.mk/web/2013/06/27/albanskoto-zname-se-vee-pred-opstinskata-zgrada-vo-kicevo/>

⁷ Идем

⁸ Според Бадинтеровото правило, при донесување одредена одлука потребно е двојно мнозинство, односно, мнозинство од вкупните гласови, меѓу кои треба да има мнозинство од гласовите на претставниците од незначинските заедници.

⁹ Имено, откако советниците на ВМРО-ДПМНЕ и СДСМ ја напуштиле седницата, Советот го надополнил дневниот ред со уште две точки, при што е изгласано преименувањето. Меѓу другото, во однос на ова прашање не заседавала Комисијата за односи меѓу заедниците, која би требало да даде свое мислење и предлог за решение, по кое последователно Советот е должен да постапува.

одлука, пак, беше поништена од министерот за локална самоуправа, кој ја уважи жалбата на општина Чаир и ја укина одлуката на Државниот инспекторат за локална самоуправа, констатирајќи дека одлуката на советот на општина Чаир целосно е во согласност со Законот за локална самоуправа, со Статутот на општината и со деловникот за работа на општина Чаир¹⁰. Како резултат на оваа одлука, пред почетокот на учебната 2012/2013 година беа поставени табли со новите имиња на сидовите од училиштата, постапка на која се огласи и министерот за образование и наука, кој изјави дека општината Чаир нема добиено согласност за преименување на училиштата, бидејќи за тоа е потребна согласност за промена на статутот од страна на Министерството за образование и наука, што укажува на фактот дека постапката е спротивна на законот¹¹. Слични предлози за преименувања на училишта имаше и во Тетово и тетовско, во Дебар, Кичево и Струга¹². Не се помалку важни и настаните што предизвикаа тензии при донесувањето на одлуките за измена на улиците во Скопје и Битола, која ги спротивстави претставниците од владејачката ВМРО-ДПМНЕ и опозициската СДСМ¹³, како и за преименување улици и објекти во Гостивар, чиј градоначалник образложи дека новите имиња на одредени улици и институции треба да бидат соодветни со структурата на населението¹⁴. Она што најмногу предизвикува тензија, всушност е начинот на преименување, кој најчесто не е во рамките на сите законски прописи (некористење на Бадинтеровото правило во донесување на одлуките и неконсултирање на Комисијата за односи меѓу заедниците), како и предлозите за новите имиња кои се поврзани со одредени настани, личности, херои или празници што не се прифатливи за целото население. Како пример може да се земе одлуката за преименување на улицата „ЈНА“ во „Џемо Хаса“ во Гостивар, која беше донесена без почитување на Бадинтеровото правило, а предизвика бурни реакции во целата македонска јавност поради историските факти поврзани со оваа личност¹⁵. Како што веќе беше погоре споменато, негодувања предизвика и изборот на имињата на четирите училишта во Чаир, меѓу кои се и имињата на првиот претседател

¹⁰ <http://www.netpress.com.mk/mk/vest.asp?id=100034&kategorija=1>, 08.03.2012

¹¹ Со завршувањето на учебната 2012/2013 година, иако на таблите од училиштата стоеја новите имиња, свидетелствата на учениците беа издадени со старите имиња на училиштата. <http://denesen.mk/web/2013/06/13/nasvidetelstvata-cairskite%D0%B5%D0%B5-uculista-ce-bidat-so-makedonski-imina/>, 13.06.2013

¹² Во Тетово и тетовските села, по иницијатива на населението беа поднесени барања до Министерството за образование и наука, за преименување на повеќе училишта во кои мнозинството од учениците се од албанската заедница. Случај што привлече големо внимание во 2002 година беше незаконското и самоиницијативно преименување на училиштето „Даме Груев“ во „Јумни Јонузи“ во тетовското село Шемшево, од страна на дел од раководството на училиштето. Компромисно решение се донесе дури во 2006, кога училиштето се преименуваше во „Шемшево“.

¹³ Опозицијата обвинува дека со ваквата постапка се брише еден период од историјата на Македонија и се прекројува македонскиот идентитет.

¹⁴ Руфи Османи, градоначалникот на Гостивар, смета дека во Гостивар, каде што 70% е албанско население, 20% е македонско население и 10% турско население, нема логика 99% од имињата на објектите и јавните институции да се исклучиво на македонски. Свето Тоевски, *Висок ризик за меѓуетнички односи, а соживотот под прашалник*, www.dw.de, 18.10.2012

¹⁵ Според историјата, Џемо Хаса, кој по потекло е од гостиварско, за време на Втората светска војна бил сојузник на италијанските окупаторски сили, се борел за Голема Албанија и спроведувал етничко чистење во селата во западна Македонија. Според албанските политичари, пак, тој се борел за човекови права, бил антикомунист, против идеологијата на партизаните, а не против етничката припадност.

на Албанија, одреден идеолог на голема Албанија и еден војник на ОВК. Преименување беше направено и на една гимназија во Дебар, чие име „Здравко Чочковски“, првоборец од Дебар кој загинал во Февруарскиот поход, беше заменето со „28 Ноември, празник кој се слави како ден на независноста на Албанија и ден на албанското знаме“¹⁶.

Овие прашања, освен што обелоденија нова чувствителна точка којашто директно влијае на соживотот во етнички мешаните средини, потврдија и незаконско спроведување на одредени одлуки, односно непочитување на Бадинтеровото правило и нефункционалност на комисиите за односи со заедниците. Имено, освен од овие примери, последните истражувања¹⁷ покажаа дека одредени комисии, кои имаат функција да ги разгледуваат меѓуетничките прашања во општините и да даваат предлози за нивно решавање, не претставуваат релевантни субјекти за исполнување на функцијата, затоа што голем дел од нив се сретнуваат со основни проблеми во функционирањето (како, на пример, немање просторни и технички услови), и не поседуваат административна и финансиска поддршка, ниту пак имаат усвоено деловник за работа и слично. Оттука, тие само делумно ја исполнуваат својата работа, подоцна реагираат на проблемите што се повторуваат и се подложени на политички влијанија од самите членови, кои воедно се членови и на општинските совети.

Покрај горенаведените примери за етнички чувствителни прашања, кои предизвикаа поделеност меѓу населението, меѓуетнички тензии и бурни реакции, друго деликатно прашање поврзано со соживотот во Македонија е интеграцијата или сегрегацијата во мешаните етнички образовни институции. Во последните години се случија неколку физички пресметки во одредени училишта и автобуси, меѓу ученици од албанска и македонска припадност. Настаните кои привлекоа големо внимание кај македонската јавност се однесуваат на физичките пресметки во струшкото средно училиште „Нико Нестор“ (при што тогашниот министер за образование и наука предложи воведување етнички смени) и на поделбата на скопската гимназија „Зеф Љуш Марку“ (предлог кој наиде на остри реакции кај голем дел од населението и кај аналитичарите за интеграција во општеството). Етнички смени се практикуваат и во одредени училишта во Гостивар и во Тетово, но во овие градови постојат и примери за „мирно спроведување“ мешани смени.

¹⁶ На оваа седница на советот се донесе и одлука за преименување на училиштето „Братство и единство“ во „Пенестија“, илирско име за поширокиот дебарски регион. Одлуките беа донесени едногласно и со почитување на Бадинтеровото правило.

¹⁷ Мартин Печијарески, *Социјалната интеграција и менаџирање на етничките разлики во Република Македонија: јавни политики и практики на локално ниво*, Документ за јавна политика, Институт Прогрес, Скопје. <http://www.fes.org.mk/pdf/Policy%20Paper%20PROGRES%20Socijalna%20integracija%20i%20menadziranje%20na%20inter-etnickite%20odnosi%20MK.pdf>

МОЖНИ РЕШЕНИЈА ЗА ИНТЕГРАЦИЈА И МЕЃУЕТНИЧКО ПРИБЛИЖУВАЊЕ

Од досега изложеното, се одвојуваат три основни проблеми, кои не само што претставуваат пречка за интеграцијата во општеството, туку ја загрозуваат сегашната ситуација на поделеност, зголемувајќи ја уште повеќе етничката оддалеченост, и тоа меѓу Македонците и припадниците на албанската заедница. Првиот проблем се јавува во рамките на политичкиот процес на одлучување и се однесува на прекршување на законската регулатива при одредени постапки и при донесување одлуки на локално ниво. Вториот проблем се состои во изборот на имиња на улици, објекти и институции, за кои не се согласни сите. Додека третиот проблем се однесува на донесување решенија кои се движат во спротивен правец од процесот за интеграција во општеството (примерот за воведување на етничките смени за мирен соживот во училиштата). Ваквите постапки секако дека не водат кон одржливо решение, кое формално, во однос на првиот проблем, би требало да се постигне преку почитување на законската регулатива, меѓутоа неформалниот начин во одредени ситуации има поголемо влијание за изнаоѓање решенија, и во однос на горенаведените проблеми, може да се спроведе преку интеркултурната комуникација.

Имено, Охридскиот рамковен договор беше смислен за да ги задоволи барањата на припадниците од албанската заедница и воедно да го промовира мултикултурализмот, кој не само што ги признава културните разлики, туку и применува една нова концепција во односот кој се воспоставува меѓу државата и етничките малцински заедници. Ваквиот однос се воспоставува и се одржува преку уставните и законските норми, тој признава постоење на мултикултурност, која всушност дефинира една фактичка состојба на присуство на различни култури во рамките на едно општество или во одредени сфери од општествениот живот, но тој не гарантира целосна интеграција во општеството. Она што недостасува всушност е интеркултурноста, сфатена како проект за интеракција во едно мултикултурно општество, која ја нагласува неопходноста од дијалог меѓу различните култури, и тоа преку воспоставување односи меѓу различните етнички, религиски или јазични заедници. За постигнување на овој стадиум во едно мултикултурно општество или за решавање на проблемите во конкретниот случај, како решение би можело да се понуди воспоставувањето интеркултурна комуникација меѓу оние кои одлучуваат на локално ниво и воведување интеркултурна едукација во образованието.

Интеркултурната комуникација претставува облик на интеракција меѓу општествените групи или индивидуи од различни култури. Непочитувањето на одредени законски регулативи во однос на одредени прашања (кои погоре беа истакнати како проблематични, а се однесуваат на: одлучување во отсуство на претставници од одредени заедници кои би гласале против одредена одлука и неконсултирање на Комисијата за односи меѓу заедниците), најдобро би можеле да се решат преку воспоставување интеркултурна комуникација, која зависи од самите соговорници. Имено, во основата на овој процес лежи компетентноста за комуникација, односно способноста да се сфати другиот и неговата културна

различност, која треба да се почитува ослободувајќи се од стереотипите и предрасудите. Во конкретниот случај елабориран во оваа студија, потребно е двете засегнати страни да ја сфатат потребата на другиот за идентификување со симболи или настани поврзани со сопствената култура. Имено, една од бариерите во интеркултурната комуникација е непознавањето на културата на другиот. Во контекст на истакнатите примери, многу Македонци се чувствуваат непријатно во однос на албанското знаме, кое асоцира на друга држава, но малкумина од нив знаат дека албанското знаме е постаро од албанската држава и дека е симбол на сите Албанци по потекло. Вакво чувство на непријатност може да се појави кај припадниците од албанската заедница, во случај кога во мешаните етнички општини чие мнозинско население е македонското, би се истакнувало земското знаме со жолтиот лав на црвена основа, кое според нив, го симболизира етничкото потекло на Македонците. За да се најде избалансирано решение кое би водело кон интеграција, процес во кој треба да учествуваат сите заедници, потребно е да се усвојат знамиња коишто би ги симболизирале заедниците, но во рамките на македонската држава. На пример, во случајот со албанската заедница, тоа би можело да биде знаме што ќе ги содржи и двоглавиот орел и сонцето од државното знаме на Македонија.

Интеркултурната комуникација може да биде сфатена и како процес на преговори меѓу индивиди од две или повеќе култури во однос на значењето на одредена цел. Во конкретниот случај, преку преговорите може да се преиспита зошто се инсистира на одредени имиња предвидени за улици и училишта и да се најдат компромисни решенија за кои би биле согласни сите заедници. Одредни искуства покажаа дека се работи за деликатно прашање коешто ги повредува чувствата на *другиот*, причина поради која најсоодветно решение во ваквите ситуации би било усвојување неутрални имиња во кои би биле сплотени сите. Како пример може да биде земено преименувањето на гостиварското училиште „Братство и единство“, во „Единство“, кое освен на македонски, е напишано и на албански („Башкими“) и на турски јазик („Бирлик“).

Во однос на образованието, спротивно од привремените решенија за етнички смени, во конкретниот истакнат проблем треба да се инсистира на мешани смени, затоа што физичките пресметки, иако во случајот етнички обоени, се случуваат и меѓу индивиди од иста етничка припадност, и најмногу зависат од општата култура и воспитание, а не од етничката припадност. Неопходно е да се отпочне со образование што води кон интеркултурност, која е способна да изгради простор за интеракција, реципроцитет и вистинска солидарност. Имено, иако интеркултурноста честопати се поистоветува со мултикултурноста, постои голема разлика и таа се одразува и во образованието. Имено, додека под мултикултурно образование се подразбира изучување на другите култури, што би овозможило толеранција кон нив, интеркултурното образование подразбира воспоставување еднакви можности, градење на разбирање, остварување комуникација и меѓусебно почитување и дијалог меѓу учениците од различни

култури. Ваквото образование може да се спроведува преку заедничка настава по предметите музичко и ликовно, на кои би се изразуваа културата на секоја заедница, на часот по физичка култура би требало да се организираат спортски натпревари во мешани групи, додека предметите по географија и историја би можеле да се изведуваат низ интеркултурна димензија. Во многу европски држави постојат успешни примери за ваквата едукација, која се спроведува преку национални програми и индивидуални иницијативи од страна на училиштата и институциите. Секако, ваквото образование не треба да се применува само во образовните институции, туку во ваквиот процес треба да бидат вклучени сите граѓани, во сите сегменти од општествениот живот.

Библиографија:

- Службен весник на Република Македонија, бр.5/2002, Закон за локална самоуправа
- Службен весник на Република Македонија, бр.55/2004, Закон за територијална организација на локалната самоуправа на Република Македонија.
- Службен весник на Република Македонија, бр.58/2005, Закон за употреба на знамињата на заедниците во Република Македонија.
- Службен весник на Република Македонија, бр.101/2008, Закон за употреба на јазикот кој го зборуваат најмалку 20% од граѓаните на Република Македонија
- Службен весник на Република Македонија, бр.100/2011, Закон за измена и дополнување на законот употреба на знамињата на заедниците во Република Македонија.
- <http://www.netpress.com.mk/mk/vest.asp?id=100034&kategorija=1>, 08.03.2012
- www.dw.de, 18.10.2012
- <http://denesen.mk/web/13.06.2013>
- <http://denesen.mk/web/27.06.2013>
- <http://www.stat.gov.mk/publikacii/knigaX.pdf> <http://www.fes.org.mk/pdf/Policy%20Paper%20PROGRES%20Socijalna%20integracija%20i%20menadziranje%20na%20inter-etnickite%20odnosi%20MK.pdf>

ABSTRACT

The paper presents the normative framework for the promotion of multiculturalism in Macedonia and focuses on the analysis (through several examples) of the problems which increase inter-ethnic distance and decelerate the integration process in the society. Intercultural communication and intercultural education are proposed as a possible solution for the parallel implementation of multiculturalism and the integration process in the society.

Key words: *multiculturalism, integration, intercultural communication, intercultural education*

Издавач: м-р Ања Чимек

Основачи: д-р Ѓорге Иванов, м-р Андреас Клајн

„Политичка мисла“ - Уредувачки одбор:

Ања Чимек	Фондација „Конрад Аденауер“, Германија
Андреас Клајн	Фондација „Конрад Аденауер“, Германија
Владимир Мисев	Институт за демократија „Societas Civilis“ Скопје, Република Македонија
Ненад Марковиќ	Правен факултет „Јустинијан Први“, Универзитет Св. Кирил и Методиј, Република Македонија
Иван Дамјановски	Правен факултет „Јустинијан Први“, Универзитет Св. Кирил и Методиј, Република Македонија
Гоце Дртковски	Издавачка куќа „Љубовта е петтиот елемент“, Република Македонија
Сандра Кољачкова	Фондација „Конрад Аденауер“, Република Македонија
Александар Бурка	CIVIC – Институт за меѓународно образование, Австрија
Сара Барбиери	Институтот за Централна и Источна Европа и Балканот, Италија
Дејан Павловиќ	Факултет за политички науки, Универзитетот во Белград, Република Србија
Жозе Раимундо де Арауџо Карваљо Жуниор	Економски факултет, Сојузен универзитет Сера, Бразил
Иварс Ијабс	Факултет за општествени науки, Универзитетот во Латвија, Латвија
Лидија Пука	Полскиот институт за меѓународни односи, Полска

Адреса:

ФОНДАЦИЈА „КОНРАД АДЕНАУЕР“, „Максим Горки“ 16, кат 3, МК-1000 Скопје, Тел.: 02 3231 122; Факс: 02 3135 290 Е-mail: Skopje@kas.de, Интернет: www.kas.de
ИНСТИТУТ ЗА ДЕМОКРАТИЈА “SOCIETAS CIVILIS” СКОПЈЕ, “Крагуевачка” 2, МК-1000 Скопје Тел./ факс: 02 30 94 760, Е-mail: contact@idscs.org.mk, Интернет: www.idscs.org.mk
МАКЕДОНСКА АСОЦИЈАЦИЈА НА ПОЛИТИКОЛОЗИ, Е-mail: map@yahoogroups.com

Печат: Винсент графика

Дизајн: Дејан Кузмановски

Техничка подготовка: Пепи Дамјановски

Превод: Перица Сарџоски

Јазична редакција на македонски: Елена Саздовска

Јазична редакција на англиски: Рајна Кошка

Ставовите изнесени во списанието не се ставови на Фондацијата „Конрад Аденауер“ и Институтот за демократија „Societas Civilis“, туку се лични гледања на авторите. Издавачите не одговараат за грешки направени при преводот. Списанието се издава 4 пати годишно и им се доставува на политичките субјекти, државните институции, универзитетите, странските претставништва во Република Македонија.

Година 11, бр. 44, декември
Скопје 2013
ISSN 1409-9853

Publisher: Anja Czymmeck M.A.

Founders: Dr. Gjorge Ivanov, Andreas Klein M.A.

Politička misla - Editorial Board:

Anja Czymmeck	Konrad Adenauer Foundation, Germany
Andreas Klein	Konrad Adenauer Foundation, Germany
Vladimir Misev	Societas Civilis Institute for Democracy, Skopje, Republic of Macedonia
Nenad Marković	Iustinianus Primus Faculty of Law, Ss. Cyril and Methodius University, Republic of Macedonia
Ivan Damjanovski	Iustinianus Primus Faculty of Law, Ss. Cyril and Methodius University, Republic of Macedonia
Goce Drtkovski	“Љubovta e pettiot element” Publishing House, Republic of Macedonia
Sandra Koljačkova	Konrad Adenauer Foundation, Republic of Macedonia
Alexandar Burka	CIVIC – Institute for international Education, Austria
Sara Barbieri	Istituto per l’Europa Centro-Orientale e Balcanica, Italy
Dejan Pavlović	Faculty of Political Science, University of Belgrade, Republic of Serbia
José Raimundo de Araújo Carvalho Júnior	Faculty of Economics, Federal University of Ceará, Brasil
Ivars Ijabs	Faculty of Social Sciences, University of Latvia, Latvia
Lidia Puka	The Polish Institute of International Affairs, Poland

Address:

KONRAD-ADENAUER-STIFTUNG ul. Maksim Gorki 16/3
MK - 1000 Skopje Phone: 02 3231 122; Fax: 02 3135 290;
E-mail: Skopje@kas.de; Internet: www.kas.de
INSTITUTE FOR DEMOCRACY “SOCIETAS CIVILIS”
SKOPJE ul. Kraguevačka 2 MK - 1000 Skopje; Phone/
Fax: 02 30 94 760; E-mail: contact@idscs.org.mk;
Internet: www.idscs.org.mk
MACEDONIAN POLITICAL SCIENCE ASSOCIATION;
E-mail: map@yahoogroups.com

Printing: Vinsent Grafika

Design: Dejan Kuzmanovski

Technical preparation: Pepi Damjanovski

Translation: Perica Sardžoski

Macedonian Language Editor: Elena Sazdovska

English Language Editor: Rajna Koška

The views expressed in the magazine are not the views of Konrad-Adenauer-Stiftung and the Institute for Democracy “Societas Civilis” Skopje. They are personal views of the authors. The publisher is not liable for any translation errors. The magazine is published 4 times a year and it is distributed to political subjects, state institutions, universities, and foreign representatives in the Republic of Macedonia.

Year 11, No. 44, December
Skopje 2013
ISSN 1409-9853